

GYVIEJI ARCHYVAI

Mokslų daktaras piešia liūdną scenarijų

– *Esame senokai pažįstami, vis susitinkame, apie šį bei tą pasikalbame, bet iš straipsnius sugula tik tų pokalbių fragmentai, o platesnį pašnekesį apie gamtą vis atidėliojam, bet tos temos visuomenėje dabar taip užaštrintos, kad poreikis tokiam pokalbiui jau pribrendo. Tai pradėkime nuo pradžių, kas į Dzūkiją jus atvedė?*

– Esu dzūkas nuo Šiaulių – gimiau Šiauliuose ir pusę metų buvau, kai tėvai persikraustė į Druskininkus. Mama kilusi iš Gervėčių krašto, tai galiu sakyti, kad esu kaimo vaikas, nes visos vasaros ten būdavo – mane ten porai mėnesių išveždavo. O tėtis – aukštaitis. Bet, kaip ančiukai inkubatoriuje, kai prasikala, ką pamato pirmą, tas yra jų tėtis ir mama. Kai pradėjau pasaulį suvokti, tai jį suvokiau jau čia, Dzūkijoje, tik tarmės neturiu, nes augau mieste ir baigiau Druskininkų „Atgimimo“ mokyklą.

– *O Merkinėje kaip atsiradote?*

– Studijos, mokslas, disertacija, pasiūlė važiuoti į Čepkelius dirbti, bet tada Vilniuje jau stovėjau kooperatinio buto eilėje, o ta eilė buvo šventas reikalas. Kitas pasiūlymas sugrįžti į Dzūkiją atsirado jau tik po 10 metų. Prasadėjo Sąjūdis, gal tik pirmame mitinge buvau žiūrovas, o paskui visuose – žaliaraištis. Tada buvo visi „žali“, Baltiją apkabinome, protestavome prieš Ignalinos AE ir Kruonio HAE. Atkūrus nepriklausomybę įsteigtas Aplinkos apsaugos departamentas – ne prie Vyriausybės, kad niekas jam nediktuo, o prie Seimo. O kai jau sugrįžo buvę komunistai į valdžią, padarė Ap-

„Toks jausmas, kad saugomų teritorijų sistema neproporcingai nukrypo į viešųjų ryšių ir turizmo kryptį. Mes kuriame surogatinę gamtą, kad būtų gražu – takeliai, stendai. Tada visi supras, ir Seimo narys, ir paprastas žmogus“, – sako Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direktorijos Biologinės įvairovės skyriaus vedėjas dr. Mindaugas Lapelė

linkos ministeriją, tai dar metus joje dirbau, bet supratau, kad geras valdininkas nebūsiu.

– *Iki kokių pareigų ministerijoje išsitarnavote?*

– Skyriaus vedėjo. Kraštovaizdžio apsaugos valdyba atitiktų dabartinę Valstybinę saugomų teritorijų tarnybą – galios buvo labai didelės. Pasikeitė valdžia, vadovauti Aplinkos ministerijai atėjo Bronius Bradauskas, o mano charakteris toks, kad negaliu būti labai nuolankus. Ministras su dviem viceministrais susirenka, pasitaria, o tau lieka tik įgyvendinti. Supratau, kad mano žinių nereikia. Buvo variantai arba į Žemaitiją direktoriaus pavaduotoju, arba į Dzūkijos nacionalinį parką imtis mokslo.

– *Būtų tekę žemaičių kalbos mokytis...*

– Dzūkija nuo Vilniaus atrodė arti, iki Marcinkonių traukiniu greitai galima atvažiuoti. Kai man siūlė tarnybinių butų Merkinėje, sakiau, kur jau kur, bet šitam šunmiestyje tai aš negyvensiu. Kaip biologas suprantu, kad aplinkui gamta graži, bet iš pirmo žvilgsnio Merkinė atrodė kolūkinė gyvenvietė, o ne, kaip dabar saliaraištis. Tada buvo visi „žali“, Baltiją apkabinome, protestavome prieš Ignalinos AE ir Kruonio HAE. Atkūrus nepriklausomybę įsteigtas Aplinkos apsaugos departamentas – ne prie Vyriausybės, kad niekas jam nediktuo, o prie Seimo. O kai jau sugrįžo buvę komunistai į valdžią, padarė Ap-

žvarbi žiema, kad virtuvės vidinės sienos pasidengė šerkšnu. Žmona sakė, jei tai ištvėrėme, tai jau bet ką iškęsim. Ji buvo dorinio ugdymo ir tikybos mokytoja. Vilniuje buvo Mindaugo žmona Jadvyga, o čia aš tapau mokytojos vyru, bet dabar jau 4 metus našlauju. Merkinėje atsidadėme 2001 m. Padariau atvirkščią ratą: nuo mokslo į valdžią ir tada iš valdžios į praktiką.

– *Marcinkoniškiai iki šiol negali užmiršti skriaudos, kad Dzūkijos nacionalinio parko direkcija išsikėlė į Merkinę.*

– 2010 m. sujungė dvi direkcijas – Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių rezervato. Sakoma „nespjauk į šulinį“, tai taip ir nutiko. Sakiau apie Merkinę, kad tame šunmiestyje negyvensiu, o dabar esu merkiniškis ir už ją galiu gerklę bet kam perkąsti.

– *Kada patikėjote, kad Merkinė nėra šunmiestis?*

– Labai greitai, per porą metų ji mane suvirškino. Kai gyveni, vaikštai, tai ir atrandi visai kitokią Merkinę. Indijoje tokios vietos, kur dvi upės sušęka, laikomos šventomis. Čia vyksta tokie dalykai, kurių normalioje tarybinio ūkio gyvenvietėje neįsivaizduotum, – ateini ir tave įtraukia. Nes senųjų merkiniškių nėra, tarpukariu čia buvo žydiškas miestelis ir visi jie užkasti anapus kalniuko. Mano dvi kaimynės iš Rudnelės kaimo, kaimynė priešais – iš Puvočių, o jos vyras – iš Purplių. Bet yra kažkas tokio, kas

juos sujungė. Pats rašei ir man tai labai įstrigo, kad į buvusius žydiškus miestelius žmonės atėjo su visai kitu, nemiestietišku supratimu apie gyvenimą. Tik dabar, gal prieš kelerius metus, Merkinėje pradėjo formuotis bendruomenė.

– *Užaugo kita karta, kuri čia gimusi?*

– Taip. Merkinė – prigiyventa vieta, primelsta. Ir kai manęs klausia apie Merkinės piramidę, sakau, kad bažnyčia arba piliakalnis dvasios turi daug daugiau. O piramidė – net ne Merkinėje. Jei kalbėsime tiksliau, tai yra Česukų piramidė Jablanave.

– *O savo Biologinės įvairovės skyriuje daug pavaldinių turite?*

– Yra 5 žmonės: geografai, pora ornitologų, viena miškininkė ir aš. Kai atėjau dirbti, buvo 70 proc. laiko gamtoje, o 30 proc. kabinete, bet dabar atvirkščiai. Popieriai valdo viską.

– *Pastarąjį laikotarpio reorganizavimai smarkiai nuskriaudė?*

– Blogiausia, kad tai – lyg sustoti šuolyje per griovį. Saugomų teritorijų direktorių darbuotojai nori tų permainų, bet visada yra pavojus gauti ne tai, ko nori. Kaip buvusios bendradarbės tėvuko nuo Dusmenų kaimynas, buvęs toks „ružavas“, vis agituodavo, kaip gerai Sovietų sąjungoje, bet, kai jau 1940 m. čia viskas prasidėjo, atėjo pas kaimyną su buteliu ir sako: „Žinai, Antanai, ne tie atėjo“. Tai tų reformų irgi taip galime prisiprašyti. Kadangi darbuotojų nedaug, o darbų daug, tai jaunimas nori funkcijų išgryninimo. Jei esi, pavyzdžiui, ekologas, tai savo darbus ir darai, o ne viešuosius pirkimus ar dar kažką. Nacionaliniai parkai susimažino, susiveržė, paliko maždaug po 30 žmonių, o mums, kadangi dar yra Čepkelių rezervatas, liko 36. Buvo žadėtas papildomas finansavimas, jeigu susitvarkysime, bet pažadai liko pažadais. Dalis jaunimo, kurie tikėjosi reformų, išėjo iš saugomų teritorijų sistemų. O tikra reforma taip ir neįvyko. Dabar aš manau, kad ji taip ir neįvyks, nes jau rinkimai ant nosies.

– *Kokia ta reforma galėjo būti?*

– Buvęs ministras Algirdas Brukas kažkada tai pa-

vadino direktorizacija – per daug tų direkcijų pristeigta. Mano akimis žiūrint, jų galėtų būti mažiau, tik gal ne taip drastiškai reikėtų jungti, kaip buvo planuota, kad liktų tik viena Pietų Lietuvos ir Suvalkijos parkų direkcija nuo Vištyčio iki Dieveniškų su 70 žmonių. Kiek žinau, dabartinio ministro Kęstučio Mažeikos nuostata, kad turėtų būti kaip miškų urėdijos – viena direkcija su padaliniais. Man pačiam, kaip gamtininkui, kliūva, kad viešumoje mato si ne monitoringai ir tyrimai, o tik visokie festivaliai, renginiai, apžvalgos bokštai, lankytojų centrai. Tai irgi gerai, bet toks jausmas, kad saugomų teritorijų sistema neproporcingai nukrypo į viešųjų ryšių ir turizmo kryptį.

– *Kone kiekviename projekte matom žodžius „pritaikymas turizmui“.*

– Vienas iš reformos sumanymų buvo funkcijų išgryninimas – saugomų teritorijų tarnyba turėtų daryti tik tai, ko kiti nedaro. Nors mūsų direkcijai tai būtų skausminga, bet aš be jokio gailėsčio visą turizmą atiduočiau. Yra privatūs gidai, turizmo bendrovės. Galime teikti lankytojams tik tokias ypatingas paslaugas, kurių niekas neteikia, kažkokius mokymus, kaip Pynimo savaitė.

– *Tai jūsų kolega, Dzūkijos nacionalinio parko lankytojų centro vadovas Algimantas Černiauskas be darbo liktų?*

– Ar čia darbas? Kiek A. Černiauskas galėtų nuveikti, jeigu darytų tai, ką jis moka ir geba, o ne sėdėtų lankytojų centre. Lankytojų centrų visur yra, ir Latvijoje, ir Estijoje, bet nacionaliniai parkai neteikia nei ekskursijų, nei maitinimo paslaugų, tik ekologinio švietimo ir informavimo. Sako, kad būtų nesąžininga konkurencija su vietos verslu. O mes turime užsidirbti, nes infrastruktūra išsiplėtusi – lankytojų centrai, bokštai. Šitas „užsidirbti“ man labai nepatinka. Ypač mažose direkcijose, Meteliuose ar Veisiejuose, kur tik keli žmonės dirba, kiekvienas renginys tampa totaline mobilizacija. Reformos metu norėta atsisakyti ne tik turizmo, bet ir kultūros paveldo funkcijų. Sakė, kad yra savivaldybių kultūros sky-

riai, laisvalaikio ir pramogų centrai. Bet nei Vilnius, nei tie centrai nedaro to, ką daro parko kultūrologai. Jei jų neliks, tai niekas po tuos kaimus nevaikščios ir tų bobukių nekalbės. Iš Vilniaus jiems toli, jie tik nugriebia grietinėlę, ir viskas. Tai tas išgryninimas irgi yra lazda su dviem galais.

– *Kaip keičiasi Dzūkija?*

– Dzūkijos nacionalinis parkas man buvo gražiausias 1995 m., kai pradėjau dirbti. Tada dar marcinkoniškiai karves kartu ganydavo. Pamenu, pareina nuo Grūdos karvių banda kaimo gatvele, o vokiečiai, kas atsitūpęs, kas atsiklaupęs, filmuoja. Mes galvojome, kas čia tokio ypatingo, tai dabar net tos medžiagos nacionalinis parkas nelabai turi, gal tik vieną kitą A. Černiausko kadra. Kitur kultūriniai kraštovaizdžiai yra agrariniai, o šiliniai dzūkai gyvenimo miškuose prasikirstose salose, žemės ūkis buvo tik savo reikmėms, o visos pajamos iš miško. Galima išskirti kelis kraštovaizdžio degradacijos etapus: kolektyvizaciją, kai atsirado fermos prie upelių ir ežerų, kad vandens nereikėtų nešti, melioraciją, kai tie upeliai paversti grioviais, chemizaciją, kai tais grioviais plaukė chemija. Lietuvoje tik 13 proc. mažų upelių liko nesukanalizuoti. Paskutinis virsmas, nežinau, kaip tai pavadinti, įvyko, kai įstojome į Europos Sąjungą, kai atsirado išmokos už ūkio atsisakymą ir žemės nedarumą, o parama nuėjo stambiesiems ūkiams.

– *Bet tai sutapo ir su kartų kaita. Nuėjo paskutinė gyvenimą iki sovietų mačiusi karta, o dabartiniai senoliai jau užaugo kolchozuose.*

– Taip, tas pats ir su bažnyčia – nėra močiūčių, kurių savo anūkus atvestų. Aš nelendu į to reiškinio priežastis, jų visada būna ne viena. Sakydavome, kad čia niekada badu niekas nemirė ir nemirs, bet jaunimo gyvenimo standartai jau visai kitokie – jie nori ne išgyventi, o gyventi. Mūsų kraštas yra visos Lietuvos modelis ir tie demografiniai procesai, kurie dabar vyksta Varėnos krašte, pasikartos visoje Lietuvoje apie 2050 m. Liko vieni senukai, tai nelabai surasi net ūkininką, kuriam karves iš nacionalinio parko projekto būtų galima patikėti. Pievos, pilnos gegužraibių, kurias dar mačiau 1995 m., keičiasi, nes mes gyvename miškų zonoje.

Tęsinys 5 psl.



M. Lapelė

© R. Sadausko - Kvietkevičiaus nuotr.

GYVIEJI ARCHYVAI

Pradžia 4 psl.

Sakydavau, kad Čepkeliai yra deimantinė akutė to auksinio žiedo, kuris yra Dzūkijos nacionalinis parkas – žmogaus ir gamtos sukurtas grožis – Merkio slėniai ir Grūdės sienautos pievutės. Mano nustebimui, ne taip greitai tie pokyčiai vyksta, greičiau ariamuose laukuose, kur, žiūrėk, jau pušaitės užaugo. O pievose ateina aukštos žolės, pradeda augti karklai, o galiausiai bus juodalksnynas, ir tų vaizdų jau nematysime.

– *Ar visa tai įmanoma išsaugoti?*

– Biologui viskas aišku, jeigu auga retos orchidėjos, tai kaip dabar leisi, kad jos sunyktų. Gamtotvarka dabar toks madingas keiksmas žodis ir pinigų įsisavinimas. Bet ją galime taikyti tik homeopatinėmis dozėmis. Teoriškai galime sutvarkyti, iškirsti krūmus, nes ateina europiniai pinigai buveinių atkūrimui, bet palaikymui jų neužteks. Turime prie Katros buveinės, kur gyvena stulgiai. Jas reikia kasmet šienauti, tai, kai karvės šieno reikėdavo, žmonės ir išbridę šienaudavo. Dabar, jeigu aukštas vanduo, atvažiuo traktorininkas, pastovėję ant kranto ir išvažiuo. Kai kurių dalykų negali padaryti, tik pristabdyti pokyčius. Bet žiauriausia situacija su miškais.

– *Kas nutiko žmonėms, kad susikalbėjimo apie miškus visiškai nebeliko: vieni nori visiškai uždrausti net sausą šaką nupjauti, o kitiems miškas yra kaip javai ar lentų ferma – pasodinom, subrendo, nupjovėm?*

– Problema, kad Lietuvoje nėra miškininkų mokslininkų, tik keli galbūt. Gal supyksi miškininkai, kad taip pasakiau. Yra miško agro-

nomai – visas mokslas buvo į tą pusę nukreiptas. Tai, kas nebuvo sprendžiama dešimtmečiais, kaupėsi ir dabar taip sutapo, kad visuomenėje atsirado dalies žmonių pilietiškumas, tai sustiprino socialiniai tinklai. Pažįstu daug jaunų ir praktusių gyvenime žmonių, kurie galėtų gyventi bet kur ir nesukti galvos, bet tiesiog myli Lietuvą. Gavosi visų tų reiškinų sinergija. Visi kirtimai, kurie vyko Labanore ir Dzūkijoje, tai yra Pirmojo pasaulinio karo metais iškirstose vietose užaugę miškai. Kirto caras ir kaizeris, kur patogiausia buvo – prie geležinkelio. Tada tie kirtimai užaugo, bet ne buvo atodinti, o savime. Todėl jie ir buvo didžiausia vertybė, dėl kurios man labiausiai širdį skauda, kad tai yra atsakymas į klausimą, kaip miškas atrodytų, jeigu miškininkai jo nepriziūrėtų.

– *Bet tai teko skaityti daugybę miškininkų pareiškimų, kad, jei tik miško laiku nekirstime ir neatsodinsime, tai jis pats neatsikurs, ir ten užaugs kažkokie lazdynai.*

– Mano paskutinis argumentas: o kas prižiūrėjo miškus, kai miškininkų nebuvo? Aš turiu atsakymą – buvo daug gyvūnų, stumbrai, taurai, kurie tą „mozaiką“ palaikydavo. Ta kirtimų banga praeis, tada viskas stabilizuosis, kol ateis kita. Šįkart ant senųjų pušynų kirtimo bangos užsikloja dar viena, pokarinių lapuočių, kur miškai buvo iškirsti 1945 – 1950 metais. Jeigu auga beržai arba juodalksniai, jiems 60 metų – ir viskas. Paskui kažkada ateis pokarinių spygliuočių kirtimo banga.

– *Bet ar miško kirtimo verslas, susipirkęs brangią techniką, sėdės rankas sudėjęs,*

laukdamas kitos bangos?

– Tas spaudimas tikrai bus, jau dabar yra kalbų, kad miško brandos amžius turėtų būti sumažintas iki kokių 80 metų. Kai kuriuose valstybėse yra toks terminas – techninė branda. Kitas dalykas, kad žmonės įsivaizduoja, jog saugomos teritorijos, ypač nacionalinis parkas, yra kaip rezervatas. Intelligentai nusiperka trobelę pagiry, atvažiuoja po metų, o ten – kirtavietė. Net Dzūkijos nacionaliniame parke arti pusės miškų yra 4 grupės ūkiniai, dar 30 proc. – 3 grupės apsauginiai, kur pušies kirtimo amžius yra 110 metų. O kažkas panašus ir saugomą yra tik 20 proc. miško – keli maži rezervatai ir 2 grupės ekosistemų apsaugos miškai. Tai nereikia, kad jie seni, bet galbūt išskirti dėl ekologinių priežasčių. O 80 proc. Dzūkijos nacionalinio parko miškų yra legaliai kertami ir negali nieko pasakyti.

– *Ir nemaža dalis – privati?*

– Nesuprantu, kodėl Labanore Vyriausybė nesuvaldė proceso, kai valdiškų miškų ten buvo 70 proc., tai galėjo moratoriumą iškart skelbti. Dabar, kai viena urėdija, tai gali kirsti kitur. Seniau kiekvienam urėdūi reikėjo „Rolex“ ir „Lexus“. Dzūkijoje 70 proc. miškų yra privati ir tik 30 proc. – valstybiniai, tai kažką įtakoti sudėtingiau.

– *O tai, kas liko valstybei, buvo sąmoningai palikta, ar stichiškai taip išėjo?*

– Būtų buvę idealu, kaip Lenkijoje – kad nacionaliniai parkai būtų likę valstybiniai, nes mes čia patys sau susikūrėme problemas. Bet 1990 m. svarbiausia buvo atkurti istorinį teisingumą. Nemaža dalis žmonių žė-

mių, kurias atėmė sovietai, vėliau buvo užsodintos mišku. Pamenu, buvo toks laikotarpis, kai žemės galėjai atsiimti kiek nori, o miško tik 5 ha, tai tada Mardasavo dievai ėjo pas mus į parko direkciją ir sakydavo: nusipjaukit tą savo mišką, išsiraikyt kelmus, atiduokite mūsų pievas ir ganyklas. Kirto visais laikais. Bet pasikeitė požiūris į mišką ir technologinės galimybės. Kai pradėjau dirbti, tokių problemų dėl miško kelių niekada nebuvo ir naktimis miške niekas nedirbdavo tais „kombainais“. Sunku surasti skirtumų, kuo skiriasi ūkininkavimas nacionaliniame parke ir ne parke.

– *Tai sakote, kad žmonės per gerai įsivaizduoja saugomas teritorijas?*

– Dabar priėjom prie įdomiausio dalyko – netikros arba, kaip dabar sakoma, „feikinės“ apsaugos. Miškai gražiai sudalinti į grupes ir kategorijas, nustatyta, kas galima ir ko negalima. Bet Miško kirtimo taisyklėse pakako numatyti galimybę pušyne vykdyti ugdomuosius kirtimus 10 metų iki jo iškirtimo. Pigiai nuperka 2 grupės pušyną, sulaukusį 150 metų, neva ten nieko negalima daryti, ir imasi jį taip „ugdyti“, kad lieka tik kevalas. Mums tai užkliuvo, ir taisyklės buvo pataisytos, bet tokių korupcinių landų nuolat atsiranda. Kalbėdam apie Pūnijos šilą, miškininkai žongliruoja tuo 2 grupės terminu, bet ji nereikia, kad ten bus seni miškai, o tik tai, kad leisi užaugti medžiui iki gamtinės brandos, pavyzdžiui, pušiai – iki 170 metų. Bet po to vis tiek ją kirsi. Velnias slypi smulkmenose. Popieriuje gražu – yra saugomos teritorijos, taisyklės, planavimas, o realybėje neturime instrumentų.

– *Ir iš miško lieka tik smėlis kaip paplūdimyje.*

– Nacionaliniuose parkuose plynų kirtimų nėra – iškerti 70 proc., išvagoji ir tada 5 metus lauki, kol iš nukritusių pušų sėklų kažkas užaugs, ir tada iškerti likusius medžius. Bet pušis pramečiuoja ir sėklinga būna tik kas 3–4 metai, o jei dar sausra pasitaiko, tai per tuos 5 metus miškas neatsikuria. Išpjauni likusias pušis, ir palieki tik biologinę įvairovę – pavienius medžius.

– *Tai čia tie kreivi, šleivi, kurie lentoms nelabai tinka?*

– Kartais net patys miškų specialistai, atvažiuo į mišką, ginčijasi, ar čia dar tie 30 proc. palikti, ar jau „biologinė įvairovė“. Dauguma tų dalykų vyksta pilkojoje zonoje, kur nėra atviro pažei-

dimo arba gresia tik smulki baudelė. Miškas neatsikuria, o tada atvažiuoja žalieji ir filmuoja plynus kirtimus nacionaliniame parke, nors iš tikrųjų jie tokie dėl uždelsto veikimo plyni.

– *Kiek klimato kaita turi tam įtakos?*

– Pušynai augo ir augs. Pušis yra toks medis, kuris galėtų augti ir geroje žemėje, bet ji neatlaiko konkurencijos, todėl atrodo, kad mėgsta augti pušynuose ir pelkėse. Nė velnio nemėgsta, bet ji kantresnė ir auga ten, iš kur kiti medžiai pasitraukia. Taigi pušims viskas gerai, o problemų turime dėl eglė, kurios yra šiaurinė rūšis, ir mes esame jos arealo pakraštyje. Klimatas darosi labiau kontrastingas, vėjai ir audros silpnino, o tada atėjo žievėgraužis tipografafas. Kadangi spygliuočiai buvo paklausūs, visi Europos kalnai apsodinti eglėmis, kur dabar kertami milžiniški plotai, nukentėję nuo šių kenkėjų. Sodino egles ir kėnius, bet ne natūralius bukius miškus, o dabar nori vėl gauti pinigų kovai su tipografu ir vėl sodinti tą patį – vėl susikurti problemą. Kenkėjų buvo, yra ir bus, bet kartais jų gausėjimas sutampa su žmogaus klaidomis, tada įvyksta sprogingas. Tai kas vyksta pas mus, kiek šnekėjau su girininkais, – tai ne kova su kenkėjais, o medienos gelbėjimas.

– *Bet užtat eglynų kenkėjų tema naudojama, kaip argumentas prieš Pūnijos šilo rezervato išplėtimą.*

– Lietuvoje visi rezervatai yra 0,6 proc. teritorijos, didesnė jų dalis – pelkės. Miškai tuose rezervatuose – pelkiniai pušynai, šiek tiek eglynų ir beržynų, vidutinis amžius nesiekia 80 metų. Kol jie pasieks senjūrių amžių, tai dar augti ir augti. Mes neturime nė vieno tikro miško rezervato, nes, kai jie buvo steigiami, miškininkai sutikdavo atiduoti tik pelkes ir, dantis sukandę – po kvartalą miško jų pakraščiais. Biržų giria galėjo būti toks rezervatas, kaip Belovežo, bet ją jau sutvarkė. Jeigu nebūtų tvarkę, visa Europa važiuotų žiūrėti ne į Belovežą, o ten. Pūnijos šilas yra vienintelė vieta, kur galėtų būti miško rezervatas. Kai tos pačios Vyriausybės, vykdančios tą pačią programą, ministrai feisbuke apsižodžiuoja...

– *Kęstutis Navickas – jau buvęs ministras...*

– Kai be jokių konsultacijų, neturint jokio plano B, atšaukiamas rezervato išplėtimas, tai jau pradėti nebesuprasti, kas vyksta. Suprasčiau, jei prieš tą šilą ko-

votų kažkokia bendra Žemės ūkio ir miškų ministerija. Bet tai daro pati Aplinkos ministerija, jai nereikalingos jokių ekspertų nuomonės. Žmonės, kurie dirba, jaučiasi išduoti ir nežino, kaip elgtis, kai patarėjas aiškina apie pūvančią medieną, kenkėjus ir kad miškai turi būti gražūs. Tad ir parašiau, kad tai – kaip mazgote per veidą. Kaimų bendruomenės čia yra tik pretekstas tame reikale, bet kai jos pareiškia, kad užtenka esamo rezervato ploto išsaugoti įvairovei, tai kuriems galams visa Mokslų akademija ir gamtos tyrimų centrai, specialistai ir ekspertai – bendruomenė žino geriau.

– *Tai visose srityse tas pats – mokslininko eksperto nuomonė tampa lygiaverte su bet kuria kita, kas tik parašė komentarą?*

– Ekspertai net nesivelia į diskusijas. Kalba tie patys keli žmonės, kurie yra suinteresuoti, bet dauguma gamtininkų žiūri iš šalies, nes jau nelabai mato prasmę kisti. Politikai mato tik gražiai nuspalvintą schemą, bet nesupranta, kad prie dabartinės tvarkos, nieko nekeisdami, Pūnijos šilo neišsaugosime, nes ten yra mano jau minėti 2 apsaugos grupės miškai. Įstoje į ES turėjome per 6 metus įsteigti buveinių apsaugos teritorijas, bet tik pernai jas pradėjome kurti. Tiek metų imitavome šią procesą, o dabar ES alsuoja su savo bandomis į pakaušį. Todėl labai svarbu, kaip bus išspręstas Pūnijos šilo klausimas. Jei jis netaptų rezervatu, jei sugalvos jį kaip 2 grupės miškus tvarkyti, tai negali būti Pūnijos šile 2 grupės skirtinga negu kitur. Mes kuriame surogatinę gamtą, kad būtų gražu – takeliai, stendai. Tada visi supras, ir Seimo narys, ir paprastas žmogus.

– *Apžvalgos bokštas, pažintinė trasa, prie kiekvieno medžio informacinė lentelė, kas jis toks.*

– Kažkada Lietuvoje buvo vykdomas Kertinių miško buveinių projektas ir išrenkami tokie gabaliukai, kur girininkas neprieidavo, daug metų procesai vieno di. Tai vienas to projekto vadovas apie Labanoro girią sakė, kad biologinės įvairovės požiūriu, ten yra dykuma – jokios negyvos medienos, stuobrių, virtėlių. Bet žmonės ją gina už tai, kad graži grybautojams, uogautojams, medžiotojams, miškininkams, poilsiautojams. Mes norime patogios gamtos.

Romas SADAUSKAS-KVIETKEVIČIUS
Delfi



Kertamas miškas

© R. Sadausko - Kvietkevičiaus nuotr.